

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра _____ тваринництва та харчових технологій _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан аграрного факультету

Ділія МАРТИНЕЦЬ

“20” вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

OK8 Виробнича практика

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Ступінь вищої освіти _____

Магістр

(бакалавр, магістр)

Факультет (назва)	Галузь знань (шифр і назва галузі знань)	Спеціальність (шифр і назва спеціальності)	Освітня програма (назва освітньої програми)
Аграрний	20 «Аграрні науки та продовольство»	204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»	«Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»

Розробник: Берестова Л.Є., канд. с.-г. наук, доцент кафедри
тваринництва та харчових технологій
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступень та вчене звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри:
тваринництва та харчових технологій
(назва кафедри)

Протокол № 13 від 04 серпня 20 23 р.

Завідувач кафедри: тваринництва та
харчових технологій

(підпис)

Валентина
МОГУТОВА
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією факультету:
Аграрного
(назва факультету)

Протокол № 9 від 14 вересня 20 23 р.

Голова методичної комісії:

(підпис)

Овчаренко О. А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Виробнича практика є важливою складовою частиною фахової підготовки технологів з виробництва та переробки продукції тваринництва. Основне її завдання – набуття здобувачами вищої освіти професійних умінь і навичок спеціальності у поєднанні із закріпленням, розширенням і систематизацією одержаних у університеті теоретичних знань та готовністю майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності.

Робоча програма навчальної дисципліни «Виробнича практика» складена відповідно до освітньої програми підготовки магістр галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» формує інтегральні, загальні та спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі вищої освіти.

Виробнича практика має на меті творче поєднання теорії з практикою, перевірку рівня закріплення теоретичних знань, які одержані за час навчання, набуття практичних навичок роботи за фахом, оволодіння організаційними навичками впровадження зоотехнічних заходів, спрямованих на підвищення продуктивності тварин.

Виробничу практику здобувачі вищої освіти проходять в сучасних сільськогосподарських і переробних підприємствах з різною формою власності, птахофабриках, фермерських господарствах. Підбір господарств як бази для проходження здобувачами вищої освіти дослідної практики проводять випускні кафедри. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно підбирати для себе місце проходження дослідної практики і пропонувати його кафедрам, деканату, представивши паспорт господарства встановленої форми для укладання відповідних угод.

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері технології виробництва і переробки продукції тваринництва.:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК6. Здатність практично управляти робочими або навчальними процесами у сфері виробництва і переробки продукції тваринного походження, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.

СК9. Здатність застосовувати сучасні методи та інструменти для дослідження технологій виробництва та переробки продукції тваринництва, а також забезпечення якості продукції.

СК10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання (ПРН): ПРН1. Оцінювати та забезпечувати якість та безпечність технологій виробництва продукції

тваринництва, кормів та кормових засобів, рівнів живлення тварин та продукції тваринного походження.

ПРН3. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів в сфері тваринництва та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПРН4. Застосовувати сучасні математичні методи, інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для досліджень і розробок у сфері технологій виробництва і переробки продуктів тваринництва.

ПРН5. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПРН7. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері виробництва і переробки продуктів тваринництва, визначати цілі та завдання, планувати і розподіляти роботи, управляти ресурсами.

ПРН10. Нести відповідальність за розвиток професійних знань і практик, оцінювання стратегічного розвитку команди, формування ефективної кадрової політики

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 10,8	Галузь знань :20 «Аграрні науки та продовольство»	Обов’язкова	
	Спеціальність 204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва» Освітня програма Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва		
Змістових модулів –	Рівень вищої освіти: другий Ступінь освіти: магістр	Рік підготовки:	
		1	1
		Семестр	
Загальна кількість годин: 324		3	3
		Лекції	
		.	год.
		Практичні	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -		Самостійна робота	
самостійної роботи здобувача -		324 год	
		Форма контролю: залік практики	

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Виробнича практика – це комплексна технологічно-професійна підготовка здобувача вищої освіти, яка проводиться з метою узагальнення і вдосконалення знань, практичних умінь і навичок на базі конкретного об'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та безпосередньої практичної підготовки до самостійної трудової діяльності. Під час дослідної практики здобувачі вищої освіти повинні навчитись застосовувати на виробництві фахові уміння з технологічних і організаційно-економічних дисциплін, виконувати організаційні і контрольні виробничі функції, які забезпечують реалізацію відповідної технології виробництва та переробки продукції тваринництва, а також на підставі аналізу конкретних умов відповідної галузі тваринництва і знання сучасних технологій уміти вибирати оптимальні напрями вдосконалення та інтенсифікації технологічного процесу виробництва та переробки продукції тваринництва, підвищення продуктивності тварин і збільшення обсягів виробництва продукції.

Виробнича практика передбачає опанування здобувачами вищої освіти технології виробництва і переробки продукції усіх видів тваринницької продукції і набуття умінь працювати з фактичним матеріалом дослідної діяльності підприємства і використовувати його для виконання кваліфікаційних робіт.

Під час проходження практики здобувач вищої освіти збирає матеріал і проводить експериментальні дослідження для виконання кваліфікаційної роботи.

Виробнича практика проводиться відповідно до графіка навчального процесу та робочої програми практики в обсязі 10,8 кредитів.

Робоча програма практики розробляється відповідними кафедрами на підставі освітньо-професійної програми, розглядається методичною комісією факультету.

Місце проведення практики визначається наказом ректора. Керівниками практики призначаються викладачі випускаючих кафедр, які за своїм фахом можуть забезпечити повне формування визначених програмою умінь та практичних навичок.

Керівники наукової дослідної практики організовують підготовку здобувача вищої освіти до виконання кваліфікаційної роботи, керують її написанням і підготовкою до захисту перед екзаменаційною комісією.

Здійснювати керівництво науковою виробничою практикою і виконанням кваліфікаційних робіт другого магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» можуть викладачі, які мають науковий ступінь доктора чи кандидата наук.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Інноваційні технології виробництва продукції тваринництва.

3.1.1. Інноваційні технології в годівля високопродуктивних сільськогосподарських тварин та в технології кормів.

Мета практики: набути професійних умінь і навичок з організації науково-обґрунтованої системи годівлі високопродуктивних тварин.

Зміст умінь, що забезпечуються: особливості перетравності і засвоєння поживних речовин у високопродуктивних тварин;

- якісну характеристику поживних і дієтичних властивостей кормів та їх вплив на продуктивність,
- якість продукції та відтворну здатність високопродуктивних тварин;
- методи оцінки повноцінності годівлі високопродуктивних тварин;
- визначати потребу високопродуктивних тварин у поживних речовинах;
- оцінювати якість, поживність і дієтичні властивості кормів для високопродуктивних тварин;
- розробляти науково обґрунтовані раціони;
- організовувати підготовку кормів до згодовування;
- забезпечувати оптимальний режим і техніку годівлі високопродуктивних тварин;
- проводити оцінку повноцінності годівлі високопродуктивних тварин;
- проводити економічну оцінку ефективності використання різних раціонів типів годівлі високопродуктивних тварин.

3.1.2. Інноваційні технології виробництва молока і яловичини

Мета практики: набути професійних умінь і навичок щодо розробки та впровадження інноваційних технологій виробництва молока на нових і реконструйованих фермах з різною формою власності.

Зміст умінь, що забезпечуються:

- технологічні процеси переробки продукції тваринництва;
- основні ресурсозберігаючі технології виробництва молока і яловичини;
- системи та способи утримання сільськогосподарських тварин та контролювати і оптимізувати мікроклімат технологічних приміщень;
- параметри та здійснювати технологічний контроль сучасних технологій з виробництва та переробки продукції тваринництва;
- формувати молочні стада для сучасних молочних ферм та групувати корів;
- впроваджувати сучасні методи управління технологічними процесами виробництва молока і яловичини в різних господарствах

3.1.3. Інноваційні технології у свинарстві

Мета практики: набути професійних умінь і навичок в щодо запровадження інноваційних технологій виробництва продукції галузі, що сприятиме забезпеченню продуктами харчування населення держави.

Зміст умінь, що забезпечуються:

- розраховувати основні технологічні параметри роботи свинарських та комплексів;
- основні підходи до визначення потреби у виробничих приміщеннях;
- методи розрахунку потреби у кормах;
- визначати потребу у посівних площах під кормові культури;
- оцінювати продуктивні якості свиней;
- володіти основними методами визначення категорій вгодованості свиней, виходу продуктів забою, оцінки забійних якостей.

3.1.4. Інноваційні технології у птахівництві

Мета практики: набути професійних умінь і навичок у засвоєнні новітніх технологій виробництва продукції птахівництва в сучасних умовах України і підвищення економічної ефективності галузі при впровадженні їх в практику птахівничих господарств.

Зміст умінь, що забезпечуються:

- пріоритетні завдання аграрної науки України в галузі птахівництва;
- інноваційні способи утримання та технології виробництва яєць і м'яса сільськогосподарської птиці;
- новітні прийоми та методи у технологічному процесі виробництва харчових яєць;
- біотехнології та нанотехнології у птахівництві;
- забезпечити підвищення рівня виробництва харчових яєць у господарстві без зниження харчової та біологічної цінності;
- коригувати параметри технологічного процесу виробництва харчових яєць з метою оптимізації їх виходу;
- удосконалювати виробництво м'яса птахів в господарстві;
- організувати первинну переробку харчових яєць на птахівничих підприємствах;
- презентувати результати власних теоретичних і практичних досліджень з проблем ресурсозбереження у птахівництві;
- забезпечити забій птахів та переробку їх м'яса в господарстві;
- проводити збір, доставку та подальшу переробку відходів інкубації, продуктів забою птахів на підприємствах, що спеціалізуються на них;
- організовувати переробку відходів птахівництва з урахуванням екологічних аспектів.

3.1.5. Інноваційні технології переробки продукції

Мета практики: набути професійних умінь і навичок необхідних для здійснення науково-дослідної діяльності з питань технологічної характеристикита санітарно-гігієнічної оцінки різних систем видалення, обробки, підготовки, переробки та використання відходів тваринництва за різних систем утримання сільськогосподарських тварин і птиці.

Зміст умінь, що забезпечуються:

- поєднувати абстрактне мислення з аналізом та синтезом технологічних процесів при переробці відходів тваринництва;
- координувати проведення досліджень щодо утилізації чи переробки біологічних відходів на відповідному рівні;
- слідувати власному удосконаленню та оволодівати сучасними знаннями застосовуючи безвідходні або маловідходні технології переробки відходів тваринництва;
- поєднувати інформаційні та комунікаційні технології та знання щодо переробки відходів;
- впливати на дотримання вимог, щодо збереження навколишнього середовища використовуючи безвідходні або маловідходні технології переробки відходів тваринництва;
- здатність використовувати знання основних принципів наукової методології та методи проведення лабораторних і виробничих досліджень, які спрямовані на утилізацію відходів тваринництва.

3.1.6. Біологія продуктивності та генетичні ресурси

Мета практики набути професійних умінь і навичок необхідних для отримання знань і навичок теоретичних і практичних методів сучасних методів управління процесами утримання, годівлі сільськогосподарських тварин.

Зміст умінь, що забезпечуються:

- властивості популяцій, параметри та методи їх вивчення, закономірності управління селекційним процесом на рівні популяцій;
- визначати племінну цінність тварин за походженням, індивідуальними якостями, потомством та комплексом джерел інформації;
- аналізувати стан популяцій і робити довгостроковий прогноз розвитку генофонду популяції під впливом нових факторів; розробляти моделі селекційних процесів у породі або стаді та впроваджувати їх у практику;
- аналізувати результати, ресурси і завдання селекції, біологічні і генетичні особливості с.-г. тварин основних видів, принципи і методи, а також техніку оцінювання племінних якостей тварин.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі проходження практики передбачається освоєння магістром методики проведення всіх етапів науково-дослідних робіт – від постановки завдань дослідження до апробації його результатів.

5. ФОРМИ КОНТРОЛЮ, МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Здобувачі вищої освіти під час проходження виробничої практики на підприємствах зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від навчального закладу направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і дослідної санітарії та внутрішнього розпорядку;
- нести відповідальність за виконану роботу та її результати і показувати приклад свідомого і сумлінного ставлення до праці;
- брати участь у громадському, культурно-масовому житті підприємств, організацій;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік із практики.

По закінченні терміну практичної підготовки здобувачі-практиканти складають письмовий звіт передають його для рецензування керівникові від університету разом зі щоденником і відгуком, підписаними безпосереднім керівником практики від бази практики. Звіт повинен відображати відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з охорони праці, висновки, пропозиції, перелік використаної літератури тощо. Звіт оформляється відповідно до встановлених вимог.

Здобувач вищої освіти-практикант під час проходження науково-дослідної практики зобов'язаний вести щоденник. У щоденнику щодня робиться запис про виконану роботу. Зокрема, записується її зміст, місце виконаної роботи та її обсяг, одержані при цьому результати. Оскільки щоденник є одним з основних джерел матеріалу для оформлення звіту про проходження практики, в ньому доцільно записувати необхідні статистичні дані про продуктивність тварин, які розводяться в господарстві, виробництво продукції тваринництва, а також ілюструвати його заповненими формами зоотехнічного обліку.

У звіті студент має показати вміння аналізувати і узагальнювати різні питання результатів господарської діяльності окремих виробничих підрозділів, організацію впровадження заходів, спрямованих на підвищення продуктивності тварин.

Звіт – це індивідуальна праця здобувача вищої освіти, він повинен бути чітко і акуратно написаний, ілюстрований достатньою кількістю таблиць, схемами, фотографіями.

Прибувши на навчання в навчальний заклад після практики, здобувачвищої освіти зобов'язаний протягом 3-х днів здати на відповідну кафедру для рецензування звіт про проходження практики. До звіту додається щоденник, характеристика з місця проходження практики. Керівництво виробничою практикою з боку університету проводиться періодичними виїздами керівників на місце практики.

Загальна підсумкова оцінка з наукової дослідної практики виставляється відповідно до методики накопичення балів за результатами підсумкового контролю (див. табл. 5.1).

Таблиця 5.1.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

№ п/п	Вид оцінювання	Загальна кількість балів
1	Своєчасний інструктаж з охорони праці і техніки безпеки і отримання первинних документі	5
2	Своєчасність прибуття на базу практики і своєчасне отримання повідомлення про прибуття студента на практику	10
3	Звіт з дослідної практики	
	Повнота звіту	15
	Якість оформлення звіту (повнота оформлення щоденника та титульної сторінки)	10
	Вчасність представлення звіту	5
4	Оцінка за проходження практики на підприємстві (щоденник)	10
5	Заохочувальні бали (повнота розкриття індивідуального завдання)	5
6	Захист звіту	40
	Σ	100

Таблиця 5.2

Взаємозв'язок між результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Результати навчання	Види робіт		
	Практична робота	Тест	Усна відповідь
ПРН1. Оцінювати та забезпечувати якість та безпечність технологій виробництва продукції тваринництва, кормів та кормових засобів, рівнів живлення тварин та продукції тваринного походження	+		
ПРН3. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів в сфері тваринництва та в ширших мультидисциплінарних контекстах .	+		
ПРН4. Застосовувати сучасні математичні методи, інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для досліджень і розробок у сфері технологій виробництва і переробки продуктів тваринництва.	+		
ПРН5. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.	+		
ПРН7. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері виробництва і переробки продуктів тваринництва, визначати цілі та завдання, планувати і розподіляти роботи, управляти ресурсами	+		
ПРН10. Нести відповідальність за розвиток професійних знань і практик, оцінювання стратегічного розвитку команди, формування ефективної кадрової політики	+		

Таблиця 5.3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

Критерії оцінювання

Відповідальність за проведення дослідної практики покладається на декана факультету, завідувачів кафедр, головних господарств. Загальні підсумки здобувачів вищої освіти наукової дослідної практики підводяться на засіданні кафедри на якій студент виконує випускну роботу. Під час захисту студент коротко викладає зміст звіту, оголошує висновки і пропозиції виробництву щодо покращення технології ведення галузі тваринництва і рівня господарської діяльності, відповідає на запитання членів комісії.

При оцінюванні практики комісія перевіряє наявність усіх необхідних документів, набуті студентом практичні навички, повноту викладення програмних питань у щоденнику, оформлення звіту, аргументованість висновків та пропозиції виробництв.

Результати захисту звітів оформлюються протоколом, оцінка виставляється взалікову книжку студента.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин, відраховується з навчального закладу.

Якщо програма практики не виконана здобувачем вищої освіти з поважної причини, то навчальним закладом надається можливість здобувачу вищої освіти пройти практику повторно через рік. Можливість повторного проходження практики через рік, але за власний рахунок, надається і здобувачу вищої освіти, який на підсумковому заліку отримав негативну оцінку.

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Програмне забезпечення: Office 365 (рік введення в експлуатацію – 2020 рік). Методичне забезпечення з використанням корпоративної платформи Teams і Moodle Комп'ютер, мультимедійний проектор.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Карунський О.Й., Різничук І.Ф., Кишлалі О.К. Використання повнораціонних комбікормів у годівлі свиноматок при інтенсивній технології виробництва свинини //Зернові продукти і комбікорми. – №4, 2016 – С.47-50. крові» // Аграрний вісник Причорномор'я №87(2). – Одеса, 2018. – С.34-40.

2. Ібатуллін І.І., Мельничук Д.О., Богданов Г.О. та ін. Годівля сільськогосподарських тварин. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2007. –616с.

3. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: навч. посібн. / [Ібатуллін І.І., Чигрин А.І., Мельник Ю.Ф. та ін.] – Житомир: ПП «Рута», 2015. –

432 с.

4. Нові консерванти і технології кормів/ М.Ф. Кулик, В.Ф. Петриченко, Т.В. Засуха та ін. – Вінниця: ПП “Видавництво “Тезис”, 2004. – 320 с.

5. Проект Закону України “Про корми” [Текст] // Ефективні корми та годівля. – 2007. – № 5. – С. 7–15.

6. Україна. Каб. Міністрів. Положення про державну реєстрацію ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів / затв. Постановою КМУ від 21 листоп. 2007 р. № 1349 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 89. – Ст. 3273.

7. Технологія виробництвапродукції тваринництва /О.Т. Бусенко, В.Д. Столюк, В.Д. Уманець та ін.; За ред. О.Т. Бусенко. - К.:Аграрна освіта, 2001. - 432с. 15.

8. Технологія виробництвапродукції тваринництва /О.Т. Бусенко, В.Д. Столюк, О.Й. Могильний та ін.; За ред. О.Т. Бусенко. - К.: Вища освіта, 2005. - 496 с. 16.

9. Технологія виробництвапродукції тваринництва /О.Т. Бусенко, В.Є. Скоцик, М.І. Маценко та ін.; За ред. О.Т. Бусенко. - К.: Агроосвіта, 2013. - 492 с.:

10. Беліков А.А. та інш. Організація відтворення свинопоголів`я методом штучного осіменіння – науково-практичні рекомендації.- Харків.- ІТ УААН, 2004.-18 с.

11. Вейцман Л.Н. Волжские белые цесарки // Конференция по птицеводству / Тезисы докладов, г. Рига, 17-19 апреля. - 1990. - С. 127-128.

12. Гетя А.А. Организация племенного свиноводства в частных фермерских хозяйствах Южной Германии // Свиноводство. – 2004. - № 9. – 38- 39.

13. Довженко В.А. Диверсифікація виробництва як фактор зниження ризику фермерських господарств. – ТНВ. – 2005. –Вип. 32. –С. 297-301.

14. Інструкція із штучного осіменіння свиней.- під ред. Ю.Ф. Мельника. -К.: Аграрна наука, 2003.-56с.

15. Иванишин Б. Повернемся лицом к страусу. - Фермерське господарство. - № 38 (310).- 2006. – С. 16.

16. Карунський О., Ярошко М. Особливості ведення галузі свинарства на прикладах господарств Німеччини // Пропозиція. – 2003. - № 8-9. – С.74-75.

17. Катеринич О., Бондаренко Ю. Нові м'ясо-ячні популяції курей для фермерських господарств // Пропозиція. - № 5. – 2002. – С.78-79.